

Opetusministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Kirjallinen näkemys SORA-työryhmän kuulemistilaisuuteen 3.10.2008

Viite: Kutsu Soveltumattomuuteen ratkaisuja (SORA) –työryhmän kuulemistilaisuuteen (11.9.2008, dnro 8/040/2008)

Yksityisen Opetusalan Liitto ry kiittää opetusministeriötä kutsusta Soveltumattomuuteen ratkaisuja (SORA) –työryhmän kuulemistilaisuuteen ja halua tuoda esille seuraavat aiheita koskevat näkemyksensä:

Käytännön kokemukset oppilaitoksissa osoittavat, että **koulutuksen järjestäjällä tulee olla alasta riippumatta käytössään nykyistä tehokkaammat opiskeluoikeuden menettämiseen liittyvät keinot, kun kyse on kurinpidosta tai alalle soveltumattomuudesta**. Alalle soveltumattomuus esiintyy mm. siten, että opiskelija ei selviydy opinnoistaan tai roolistaan työelämässä, aiheuttaa fyysisen- tai psyykkisen uhan muille tai esiintyy muita todistettavia ongelmia, kuten esimerkiksi epäluotettavuutta, jolloin toimiminen tiettyissä ammateissa ei ole mahdollista.

Sosiaali- ja terveysalan opiskelijaksi ottamisessa soveltuvuustesti (psykologiset testit ja muu siihen sisältyvä soveltuvuusarviointi, lisäselvitysten mahdollisuus, jotta aiempi ongelma tai sairaus ei hoidettuna olisi este) **tulisi olla säädetty pakolliseksi**. Mahdollisuus **soveltuvuuden uudelleen arviointiin** yksittäistapauksissa opintojen aikana voisi selvittää epäselviä tilanteita alalle sopivuudesta. Työryhmän tulee huomioida asia myös oppisopimuskoulutuksen ja työvoimahallinnon ostaman koulutuksen osalta. Koulutuksen järjestäjät tarvitsevat selkeät ohjeistukset soveltuvuustestien käyttöön.

Päihdetestin käyttäminen tarvittaessa yksittäistapauksissa tulee sallia ainakin sellaisilla aloilla, joissa opiskelija voi aiheuttaa selkeän uhan muiden fyysiselle- tai psyykkiselle terveydelle.

Oppilaitoksien kokemuksen mukaan vaikuttaa siltä, että päihdeaineiden (alkoholi, huumausaineet, lääkeriippuvuus) ja sairastumisen aiheuttavat ongelmat muodostavat yhden ongelmatyyppin ja toisen muodostavat psyykkiset tekijät, esimerkiksi erilaiset persoonallisuuden häiriöt. Räikeitä tapauksia, osin soveltuvuustestien ansiosta, esiintyy harvoin. Tapaukset ovat kuitenkin luonteeltaan sellaisia, joissa soveltumattomuus alalle on ilmeistä, mutta joihin ei ole tällä hetkellä mahdollista puuttua riittävällä vakavuudella.

Laissa tulisi olla ainakin sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksen osalta maininta, että **sen lisäksi, että opiskelijan tulee selviytyä opinnoistaan, tulee hänen myös kyetä työskentelemään alalla.** Soveltumattomuus alalle ei tule esille niinkään teoriaopinnoissa kuin työssäoppimisen aikana. On tilanteita, joissa oppilaitos keskustelee useaan otteeseen opiskelijan kanssa ongelmista ja yrittää järjestää uutta työssäoppimispaikkaa, mutta ongelmat jatkuvat.

Kokemusten mukaan ne opiskelijat, joiden ongelmat johtuvat opintojen aikaisesta sairastumisesta tai päihdeaineiden väärinkäytöstä, ovat usein hoitoon ohjattavissa ja tilanteet ovat ratkaistavissa pääsääntöisesti lievillä keinoilla. Ongelmallisempia ovat erilaisista psyykkisistä tekijöistä johtuvat tilanteet, kuten esimerkiksi persoonallisuushäiriöistä kärsivät opiskelijat. Hoitoonohjaus ei yleensä toimi, sillä he eivät itse näe tilannetta toisten silmin. Miten esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteillä muiden yläpuolelle asettuva ja palautetta vastaanottamattoman henkilö voidaan lähettää jälleen uuteen työssäoppimispaikkaan?

Alalle soveltumattomuustilanteet nostavat esille tiedonsaanti-ongelmat. On tapauksia, joissa opiskelija on testattu ja hyväksytty oppilaitokseen, mutta jonkin ajan kuluttua, yleensä ongelmien ilmaannuttua, opiskelija hakeutuu toiseen oppilaitokseen. Haastattelussa opiskelija esiintyy uskottavasti ja yhteydenotto edelliseen oppilaitokseen ei kerro mitään erityistä. Oppilas vaihtaa oppilaitosta, ongelmat tulevat jälleen pintaan ja ennen kuin pitkällisen prosessin jälkeen harkitaan toimenpiteitä, on oppilas siirtynyt jo kolmanteen oppilaitokseen.

Koulutuksen järjestäjillä on vastuu henkilökuntansa ja opiskelijoiden fyysisestä- ja psyykkisestä turvallisuudesta. Ongelmallisissa tilanteissa soveltumattomuuden aiheuttamat riskit ulottuvat jo opintojen aikana työpaikoille työssäoppimisen ja työharjoittelun kautta.

Hoitoonohjaus, varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat hyviä toimia useissa ongelmatilanteissa. On kuitenkin selvää, että **koulutuksen järjestäjillä tulee olla käytössään tätä vakavampia opiskeluoikeuteen puuttumisen keinoja, opiskelijoiden oikeusturva huomioiden, koskien sekä kurinpitoa että alalle soveltumattomuutta. Koulutuksen järjestäjä tarvitsee avukseen selkeät säädökset ja mahdollisesti niitä täydentävät käytännön soveltamisohjeet.** Säädökset eivät voi olla tulkinnanvaraisia, siitä kärsivät kaikki osapuolet.

Yksityisen Opetusalan Liitto ry

Minna-Marika Lindström
elinkeinopoliittinen asiantuntija